

FSMBD

FSM Mesleki Bilimler Dergisi

Geliş/Received: 04.08.2022 Kabul/Accepted: 28.09.2022

ÖN LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Halime Nur SEZER¹

Özet

Uzaktan eğitim, öğrenci ile eğitimciyi yeni teknolojiler kullanarak bir araya getiren bir eğitim yöntemi olarak hayatımızda yerini almıştır. Bu çalışmanın amacı, ön lisans öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve araştırma modeli olarak durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu 2020-2021 ve 2021-2022 eğitim öğretim yıllarında elverişli örnekleme yoluyla belirlenen ön lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Katılımcılara dijital ortamda hazırlanan form gönderilerek veriler toplanmıştır. Formda öğrencilerin; *çevrimiçi derslerin avantajlarına yönelik görüşleri, dezavantajlarına yönelik görüşleri ve iyileştirme önerileri* şeklinde üç soru bulunmaktadır. Verilerin betimsel analiz kullanılarak çözümlenmesi ile sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin, uzaktan eğitime ait dezavantajları; verimli olmama, dikkat dağılması ve sınıf ve okul ortamında hissedememek gibi sıraladıkları, uzaktan eğitime ait avantajları ise derse geç kalma durumunun olmaması, yurt dışından derse katılma fırsatının olması, ders videolarının sisteme yüklenmesi, yolda veya trafikte zaman kaybedilmemesi olarak sıraladıkları görülmüştür. Elde edilen sonuçlar neticesinde; uzaktan eğitimin sistem olarak eğitimdeki faydasına ve uzaktan eğitim sisteminin paydaş (öğretmen, öğrenci) görüşleri dikkate alınarak güncel tutulmasının önemine dikkat çekilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Ön lisans; uzaktan eğitim; görüş; küresel salgın.

ABOUT DISTANCE EDUCATION REVIEW OF ASSOCIATE DEGREE STUDENTS' VIEWS; GLOBAL PANDEMIC PROCESS AND ITS AFTERMATH

Abstract

Distance education has taken its place in our lives as an educational method that brings students and educators together by using new technologies. The aim of this study is to examine the opinions of associate degree students towards distance education. In the study, qualitative research method and case study design were used as a research model. The study group consists of students determined through favorable sampling in the 2020-2021 and 2021-2022 academic years. Data were collected by sending a form prepared in digital environment the participants. The results were reached by analyzing the data using descriptive analysis. When the results are examined, associate degree students can see the disadvantages of distance education; It was seen that they listed the advantages such as not being productive, being distracted and not being able to feel in the classroom and school environment, and the advantages were listed as not being late for class, having the opportunity to read from abroad, uploading the course videos to the system, not wasting time on the road or in traffic. As a result of the results obtained; Attention was drawn to the benefit of in education as a system and the importance of keeping the system up-to-date by taking into account the opinions of stakeholders (teachers, students).

¹ Öğretim Görevlisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, İstanbul-Türkiye, hnsezer@fsm.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9239-9685. Bu çalışma 10-13 Mayıs 2022 tarihlerinde Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesinde “Dijital Çağda Meslek Yüksekokullarının Yeniden Yapılandırılması” adlı uluslararası sempozyumda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş hâlidir.

Keywords: Associate degree; distance education; opinion; global pandemic.

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi

Kaynakça Gösterimi: Sezer, H. N. (2023). Ön lisans öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi, FSM Mesleki Bilimler Dergisi, 2(1), 1-14.

1. GİRİŞ

Uzaktan eğitim yaklaşık 150 yıllık geçmişe sahip olmasına rağmen yaşadığımız küresel salgın ile hayatımızda daha çok konuşulur ve tartışılır olmuştur. Uzaktan eğitim terim olarak ilk 1906 yılında W. Lighty tarafından kullanılmıştır. Yıllar içerisinde uzaktan eğitim ve öğrenme kavramına yönelik pek çok tanımlama yapılsa dahi ortak özellikleri incelendiğinde uzaktan eğitim; belli yaş ve öğrenim düzeyinde olma şartının olmaması; zaman, mekân, ortam esnekliği; eğitmen ve öğrenenin fiziksel olarak ayrı ortamda olması; belirlenmiş bir içeriği olan ve değerlendirilebilen, öğretmen öğrenci etkinliklerinin iletişim teknolojileriyle sağlandığı bir eğitim şekli olarak tanımlanmıştır (Uşun, 2006; shf 8).

Uzaktan eğitim; öğrenci ile eğitmenin fiziksel olarak yan yana olmama durumunda ileri teknolojiler kullanarak bir araya getiren e-öğrenme ya da çevrimiçi öğrenme olarak adlandırılan bu eğitim şekli yeni nesil bir öğrenme biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzaktan eğitim sayesinde öğrenciler ve öğretmenler özellikle sağlık problemlerine karşı korunmuş, okullara gelmeden, saatlerce trafikte kalmak zorunda olmadan, zaman ve mekân konforunu kullanarak öğrenme süreçlerini sürdürmüşlerdir. Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi beş evrede; mektupla öğretim, kitapla öğretim, tek yönlü yayın (radyo, tv vb), çift yönlü yayın (etkileşimli video vb) ve çevrimiçi teknolojiler kullanılan (internet, uydu, bilgisayar) öğretim olarak incelenebilir (İşman, 2008; shf 86).

Küresel salgın tüm dünyayı etkisi altına alarak; çalışma, iş ve eğitim şeklimizde bir dizi köklü değişiklikler yapmıştır (TÜBA, 2020). Salgın süreci ve sonrasında aktif olarak tüm dünyada mobil araçlar (bilgisayarlar, akıllı telefonlar, tabletler gibi) kullanılarak etkili bir şekilde uzaktan eğitim uygulamaları yapılmıştır. Yaşanan salgının eğitim üzerindeki etkileri henüz tam olarak bilinmemektedir. Ancak sürece uyum sağlayamayan (maddi-eğitim vb yetersizlik) eğitmenler ve öğrenciler için zorlu olduğu düşünülmektedir. Yaşanan salgın sürecinde dünyadaki çoğu ülkede, üniversite ve okullar derhal kapatılmış ve alternatif yöntemler kullanılarak eğitim kayıpları engellenmeye çalışılmıştır. Türkiye’de de 23 Mart 2020 tarihi itibarıyla bütün kademelerdeki okullar tatil edilmiş ve uzaktan eğitim süreci tüm kademelerde başlatılmıştır. Öğretmen ve öğrenciler uzaktan öğretime nasıl uyum sağlayacaklarını anında öğrenmek zorunda kalmış, bu da eğitimde yeni bir dönemi başlatmıştır. Hem zorluk hem de yeni bir fırsat olarak kabul edilebilecek olan bu dönemde çevrimiçi öğretme ve öğrenme süreçlerine uyum sağlama ihtiyacı, yüksek öğretim de pek çok alanda (öğretmen yetiştirme vb) araştırma konusu olmuştur. Tüm dünyada eğitimde bireyler beklenmeyen bu salgın durumunda işlerini sürdürmek durumunda kalmış ve bu süreçte pek çok zorlukla karşılaşmışlardır. Bu durumlar da pek çok araştırma ile ortaya konmuştur (Flores ve Gago 2020; Nasri ve ark. 2020; Quezada, Talbot ve Quezada-Parker 2020).

Salgının ilerleyen süreçlerinde 2020’nin yaz aylarında; Harvard Üniversitesi, Cambridge Üniversitesi ve Princeton Üniversitesi, California State Üniversitesi gibi dünyadaki pek çok saygın üniversite 2021’de de öğrenimlerine uzaktan eğitimle devam edeceklerini ilan etmiştir. Türkiye’de benzer YÖK 2020-2021 eğitim öğretim yılında da uzaktan eğitim şeklinde sürdürülmüştür (Yamamoto & Altun, 2020). Bu kararla uzaktan eğitim merkezi olmayan devlet üniversitesi kalmamıştır. Ayrıca üniversitelerde uzman personel istihdamı sağlanmış ve uzaktan eğitim bütçeleri arttırılmıştır. Ülkemizde yükseköğretimde uzaktan eğitim hizmetlerinin verimliliğini arttırmak ve nitelikli insan kaynağının gelişimine katkı sağlamak amacıyla, salgın sürecinde öğretim üyelerinin ve öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini belirlemek için pek çok araştırma da yapılmıştır. YÖK’ün 207 üniversiteden toplam 27 bin 820 öğretim elemanının katılım gösterdiği araştırma anket sonuçlarına göre; Türkiye’deki üniversitelerin uzaktan eğitim kapasitelerinin düşük ve yetersiz olduğu, öğretim üyelerinin uzaktan eğitime adaptasyonda zorluk yaşadığı, öğrencilerin ise uzaktan eğitim deneyimlerinden memnuniyetlerinin düşük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Karadağ, 2021).

Salgın döneminde kullanılan eğitim öğretim yöntemlerindeki değişimler (uzaktan eğitim, harmanlanmış eğitim), salgından kaynaklı durumlarda öğretim, öğrenci ve öğretmenlerin öğrenmesinin nasıl etkilendiği ve olası yeni durumlara hazırlık, kısıtlama ve belirsizliklere üniversite öğrencilerinin nasıl uyum sağladığı, eşitlik ve sosyal adalet gibi pek çok konu gündeme gelmektedir (Başaran ve diğerleri, 2021). Yaşanan salgın koşullarında uzaktan eğitimle hem öğrenen hem de öğreten kendini geliştirmek durumunda kalmış, ilgi alanlarını keşfederek dijital öğrenmeyi fırsata çevirmiştir. Bu yeni eğitim şeklinde öğrenci-öğretmen arasındaki yüz yüze etkileşimin az olması en büyük endişelerden biri olarak karşımıza çıkmış; uzaktan eğitime etkileşimi eklemek için yollar aramak ve bulmak pek çok eğitimcinin ana konusu olmuştur (Gökmen & Duman & Horzum, 2016). Sorunun çözümünde gelişen bir eğitim şekli olarak uzaktan öğrenmenin sanal gerçeklik gözlükleri ile yeni teknolojiler ve uygulamalar kullanılarak yapılması önerilen çözümler arasında yer almaktadır.

Salgın sırasında yaşanan zorunluluklar (kısıtlama, dışarı çıkma yasağı vb) uzaktan eğitimin sunduğu; ev konforunda, hastalıktan uzak, trafik sorunu ve zaman kaybı yaşamadan, her coğrafyadan eğitime ulaşabilmek, masrafsız ve kesintisiz devam edebilmek (eğitimin sürekliliği) gibi özelliklerle uzaktan eğitime bakışı olumlu etkilemiştir.

Salgın sürecinde her öğrencinin eşit teknolojik donanıma sahip olmaması (internet, bilgisayar vb), öğrenme stillerinin farklılığından kaynaklı öğrenme kayıplarının yaşanması, öğrencilerin motivasyonlarının azalması, etkileşimin azlığı, ders başarılarının düşmesi, öğrencilerin yüz yüze eğitimde ısrarcı olmaları gibi nedenlerle sıklıkla eleştirilse de günümüzde uzaktan eğitim örgün eğitime destek niteliğine kavuşmuştur. Yüksek öğretimde yüz yüze eğitim vazgeçilmez olsa da uzaktan eğitim, senkron (eş zamanlı) ve asenkron (eş zamanlı olmayan) araçlarla gerçekleştirilerek programlara eklenmiş, çoğunlukla asenkron araçlar tercih edilmiştir. Öğrencinin her zaman ve her yerde eğitime ulaşabilmesi asenkron etkileşimin sağladığı en temel faydadır. Senkron etkileşimde ise anlık ses ve/veya görüntü akışının gerçekleşmesi ve anında geri bildirim mümkündür. Öğrencinin uzaktan eğitim ve öğrenme sürecine aktif katılımı her iki etkileşimde de amaçtır (Çakır & Arslan, 2020).

Uzaktan eğitimde kullanılan başlıca etkileşim biçimleri; öğretmen-öğrenci etkileşimi, öğrenci-içerik etkileşimi, öğrenci-öğrenci etkileşimi ve öğrenci teknoloji etkileşimi şeklinde sıralanabilir (Uşun, 2006; shf 18). Uzaktan eğitim ve çevrimiçi derslerde yukarıda aktarılan alanlarda etkileşimin artırılması ve aktif katılımın sağlanması ile öğrencilerin etkileşim ihtiyacının karşılanabileceği düşünülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinin iyileştirilmesinde, derslerin monotonluktan uzak, eğlenceli, soru cevap gibi daha çok etkileşimli olarak işlenmesi önemlidir. Uzaktan eğitimde, öğrencinin yalnızca dinleyici ve izleyici konumunda olması, derse katılımda pasif kalmasına neden olmaktadır. Oysa en etkili öğrenmeler, tüm duyu organlarının öğrenme sürecine katılımı ve öğrencilerin aktif rol almasıyla gerçekleşmektedir. Bu durumda geri bildirim sağlanamadığından, öğrenme daha az gerçekleşebilir (Bodrova ve Leong, 2010; Kılıç, 2014). Öğrencinin derse aktif katılımı sağlandığında öğrencinin bilgiyi kazanıp kazanmadığı da ölçülmüş olacaktır (Taşpınar, 2012).

Kullanıcılara (öğretmen, öğrenci) sunulacak kaliteli bir uzaktan eğitimin bazı temel koşulları sağlaması beklenmektedir. Bunlar; uzaktan eğitim için kullanılacak teknolojik yazılım ve donanım gibi altyapı hizmetlerinin yeterli düzeyde olması; uzaktan eğitim ile verilecek derslerin kaliteli içerik üretiminin (müfredat, yazılı, görsel ve işitsel sağlanması; çevrimiçi uygulamalarda sınıf yönetimi ve öğretim şeklini yüz yüze eğitimden farklı tasarlayacak öğreticilerin uzaktan eğitim yöntemlerini bilmeleri ve kullanmaları ile bilişim okuryazarı olmaları ve bilişim teknolojilerine aşina olmaları; öğrenenlerin ise uzaktan öğrenmenin etkililiğine yönelik bazı temel becerilere (aktif öğrenme, öz disiplin, içsel motivasyon, zaman yönetimi, teknoloji kullanımı, problem çözme, yaratıcı, analitik düşünme gibi) sahip olmaları ve son olarak içinde bulunulan ve etkileşime girilen ortam özelliklerinin yönetilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzaktan eğitimde kalite ancak mevcut eğitimdeki eksiklerin tespit edilmesi ve tamamlanarak yönetilmesi ile mümkün olacaktır. Yapılan bir çalışmada Balıkcıoğlu ve ark. (2019) öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik memnuniyet düzeylerinin eğitimin kalitesi, fiziki ortam ve uygulama fırsatları, sosyokültürel imkânlar ve öğrenciye ait kişisel bazı özelliklerden etkilenebileceğini tespit etmişlerdir. Başka bir çalışmada ise Fidan (2016), üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarıyla öğrenme çabası ve öğrenme yeteneğine bağlı inançları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir. Öğretim elemanlarının, uzaktan eğitime yönelik inanç, tutum ve algılarından öğrencilerin etkilendiğini gösteren araştırmalarda bulunmaktadır (Aksoy & Özyürek, 2021).

Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinde temel becerilerin öğrenilmesi ve geliştirilmesi öncelikli faktörler arasındadır. Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini belirleyen bakış açısı ve algılarıdır. Bakış

açısı geçmiş yaşantılar ve deneyimlerle şekillenen bir süreçtir. Görüşleri yönlendiren ise içinde bulunulan ortam özellikleridir. Bu çalışma ön lisans öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla araştırma kapsamında aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır;

- Öğrencilerin çevrimiçi derslerin avantajlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin çevrimiçi derslerin dezavantajlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Öğrencilerin çevrimiçi dersleri iyileştirmeye yönelik görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma kullanılmıştır. Nitel araştırmanın diğer araştırma yöntemlerinden farklı bazı özellikleri bulunmaktadır. Nitel araştırma türünde; bilginin olduğu gibi aktarılması yerine tercih edilen; aynı bilginin farklı boyutlarının, detaylarının ve derinliğinin ortaya konması ve incelenen olguyu en iyi şekilde ifade edecek temsilin bulunmasıdır (Connelly, 2016; Marshall ve Rossman, 2014; Şimşek ve Yıldırım, 2011). Bu yöntemde, olay ve algılar bütüncül ve gerçekçi bir bakış açısıyla doğal ortamlarında anlamlandırılmaya çalışılmaktadır. Nitel araştırma yöntemine ait pek çok analiz yöntemi vardır. Bunlardan en çok bilinenleri; görüşme ve gözlem gibi veri toplama yöntemleridir (Karataş, 2015).

2.1.Araştırmanın modeli/deseni

Araştırma modeli olarak durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, “güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013:313). Bu çalışmada durum çalışması ile detaylı betimsel analiz yapılmıştır. Betimsel analizde, çok sayıda katılımcının görüşleri ya da özellikleri belirlenmeye çalışılmaktadır (Karasar, 2006).

2.2.Araştırmanın evren-örneklem/çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2020-2021 ve 2021-2022 eğitim öğretim yılında ön lisansa devam eden 95 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. “Amaçlı örnekleme, seçilen kişilerin ya da objelerin, araştırmacının amaçlarına en uygun yanıt verebilecek birey ve objeler arasından seçilmesidir. Örneklemin seçiminde esas, kolaylık yanında, amaca uygunluğun bulunmasıdır” (Aziz, 2008; s. 55). Kolay ulaşılabilir durum örnekleme “araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013:141). Çalışma grubuna ait bilgilere Tablo 1’de yer verilmektedir.

Tablo 1. Çalışma grubu

2020-2021	Salgın sürecinde	n	%
2.sınıf	Salgın öncesi 1 dönem yüz yüze eğitim	12	13
1.sınıf	Salgın nedeniyle zorunlu 3 dönem uzaktan eğitim	54	56
	Salgın nedeniyle zorunlu 2 dönem uzaktan eğitim		
2021-2022	Salgın sonrası		
2.sınıf	Salgın sonrası 2 dönem yüz yüze eğitim* sınavlar vb kısmi uzaktan	12	13
1.sınıf	Salgın sonrası 2 dönem yüz yüze eğitim* sınavlar vb kısmi uzaktan	17	18
	Eğitimleri devam ediyor...		
Toplam		95	100

Tablo 1 incelendiğinde, örneklem grubu genel olarak iki grupta ele alınmaktadır. Salgın öncesi eğitimlerine yüz yüze eğitimle başlayan 2 sınıf öğrencileri ile salgın sırasında ön lisans eğitimine zorunlu uzaktan eğitimle devam eden 1 ve 2 sınıf öğrencileri ilk grupta yer alırken; salgın sonrası ve sonrasında ön lisans eğitimine zorunlu uzaktan eğitimle başlayan ve sonrasında yüz yüze devam eden 2 sınıf öğrencileri ve kısmi uzaktan eğitim (sınav, kalabalık sınıf vb) gören 1. Sınıf öğrencileri bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Bu kapsamda çalışma grubunun %26’sı ön lisans ikinci sınıf ve %74’ü birinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Ayrıca çalışma grubunun %69’u salgın koşullarında ve geriye kalan %31’i salgın sonrası koşullarda çalışmaya katılmıştır.

2.3. Verilerin toplanması

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen, açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Görüşme formu yöntemi bireylerin, bir olay ve/veya olgu hakkındaki görüş ve düşüncelerinin belirlenmesine dayalı olarak gerçekleştirilen veri toplama yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla form ilk aşamada araştırmacı tarafından daha önceden yapılmış araştırma formları incelenerek hazırlanmıştır. İkinci aşamada hazırlanan form için eğitim bilimleri alanında uzman görüşü alınmış ve gerekli düzenlemelerden sonra görüşme sorularının araştırma kapsamında kullanılmasına karar verilmiştir. Son aşamada “Ön Lisans Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerini Değerlendirme Formu” ismiyle form son halini almıştır. Formda; “*ön lisans öğrencilerinin çevrimiçi derslerin avantajlarına yönelik görüşleri nelerdir, öğrencilerin çevrimiçi derslerin dezavantajlarına yönelik görüşleri nelerdir ve öğrencilerin çevrimiçi dersleri iyileştirmeye yönelik görüşleri nelerdir?*” şeklinde toplam üç açık uçlu soru bulunmaktadır. Katılımcılara, belirlenen amaç kapsamında dijital ortamda hazırlanan form gönderilmiş ve gönüllülük esasına göre formlar doldurularak veriler toplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Betimsel analizde, elde edilen veriler belirlenen temalara göre özetlenir, yorumlanır. Genel manada betimsel analiz: betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması, bulguların yorumlanması şeklinde dört aşamadan oluşur (Yıldırım ve Şimşek, 2005; Altunışık, Coşkun, Yıldırım ve Bayraktaroğlu, 2001). Betimsel analizde, bulgular düzenli ve derlenmiş bir biçimde sunularak, mantıki ve anlaşılır bir biçimde betimlenir, yorumlanır; varsa bulgular arasındaki neden-sonuç ilişkileri sorgulanır ve sonuçlara ulaşılır. Betimsel analizde bireylerin görüşlerine doğrudan yer verilebilmektedir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacı ile; Merriam (2009/2013)’in önerdiği “araştırmacı duruşu” stratejisi kullanılarak; olası kişisel varsayımlar, dünya görüşü ve ön yargılar kontrol altına alınarak; objektif bir değerlendirme yapılması sağlanmıştır. Görüşmelerden çıkarılan temalara ilişkin başlıklar oluşturularak çözümlenmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde, ön lisans öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın alt problemleri derinlemesine incelenecektir. Bu amaçla belirlenen çalışmaya ait temalar Şekil 1’de tablo halinde sıralanmaktadır.

Salgın sürecinde/sonrasında öğrencilerin uzaktan eğitimde;

- Çevrimiçi derslerin avantajlarına yönelik görüşleri
- Çevrimiçi derslerin dezavantajlarına yönelik görüşleri
- Öğrencilerin çevrimiçi dersleri iyileştirmeye yönelik görüşleri

Şekil 1. Temalar

3.1. Öğrencilerin Çevrimiçi Derslerin Avantajlarına Yönelik Görüşleri

Ön lisans öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın birinci alt problemi çevrimiçi derslerin avantajlarına yönelik görüşlerinin dağılımı tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin çevrimiçi derslerin avantajlarına yönelik görüşleri

Çevrimiçi ders avantajları	n	n
----------------------------	---	---

Salgın süreci	1. Sınıf		2. sınıf	
	Olumlu		Olumlu	
	Sağlık koşulları	4	2	
	Sohbet, anında soru sorabilmek	6	1	
	Geç kalma sorunu yok*vakit kazanmak	5	-	
	Yurtdışından katılmak	1	-	
	Ekonomik	1	-	
	Verimli	2	1	
	Ev konforu	6	4	
	Zaman kaybı yok (trafik vb)	7	-	
	Eğitim sürekliliği	4	1	
	Tekrar imkanı, LMS vb	6	2	
	Olumsuz		Olumsuz	
	Yüz yüze daha iyi	5	-	
			Erişim sorunu	1
Salgın sonrası	Olumlu		Olumlu	
	Sağlık koşulları	4	2	
	Geç kalma sorunu yok*vakit kazanmak	1	4	
	Ekonomik	1	-	
	Verimli	1	-	
	Ev konforu	3	2	
	Zaman kaybı yok (trafik vb)	1	1	
	Eğitim sürekliliği	3	1	
	Olumsuz		Olumsuz	
	Yüz yüze daha iyi	3	1	
			Boş	1

Tablo 2’de, ön lisans öğrencilerinin salgın sürecinde/sonrasında çevrimiçi derslerin avantajlarına yönelik görüşlerinin dağılımı incelenmektedir. Çevrimiçi derslerin avantajları incelendiğinde; salgın sürecinde öğrencilerin en yüksek oranda zaman kaybı olmaması (n12); devamında eğitimin sürekliliği ve tekrar imkânı (n10); anında soru sorabilmek (n6); ev konforunda ders yapabilmek (n6); hastalık koşullarında eğitimin aksamaması açısından avantajlı (n4) şeklinde değişen oranlarda çevrimiçi dersleri faydalı buldukları görülmektedir. Salgın sonrasında ise öğrencilerin değişen oranlarda çevrimiçi dersleri daha az faydalı buldukları görülmektedir. Salgın sonrasında öğrencilerin çevrimiçi dersleri faydalı bulma dağılımlarının azalması şaşırtıcıdır. Salgın sürecinde ve sonrasında öğrencilerin çevrimiçi dersler yerine yüz yüze eğitimi daha faydalı buldukları (n5) ve (n3) görülmektedir. Yüz yüze derslerde aktif katılım, sınıf ortamında olma, dikkatini toplama, iletişim kurabilme gibi özellikler bu farkın sebebi olarak düşünülmektedir.

Ön lisans öğrencilerinin çevrimiçi derslerin avantajlarına yönelik görüşlerinin dağılımı incelendiğinde sırasıyla (zaman kaybı olmaması, eğitimin sürekliliği ve tekrar imkânı, anında soru sorabilmek, ev konforunda ders yapabilmek, hastalık koşullarında eğitimin aksamaması) başlıklarında verilen cevaplardan bazıları aşağıdadır;

*K katılımcı olarak kısaltılmış bir semboldür. Cinsiyet kastedilmemektedir.

K11. *Evimi çok özliyordum okula örgün devam ederken sabah erken çık yol çek akşam trafik derken uyuma saati geliyordu. Ben ailemle vakit geçirdiğim için mutluyum.:*

K2. *Erişim sağlandığında güzel ve verimli oluyor.*

K8. *Zamanımızı verimli kullanıyoruz*

K9. *Dersleri sistem üzerinden tekrar dinliyor olabilmek. Kötü bir dönemde dahi eğitim alıyor olmak, bildiklerimi unutmamamı sağladı. Kendimi her koşulda başarabilmiş olarak hissettim.*

K12. *Anksiyetem olduğu için evde bulunmak beni güvende hissettirdi. Pandemi döneminde kaygı durumunu yaşamadım.*

K6. *Metropol bir şehirde saatlerimizi trafikte heba etmemek gibi bir avantaj sağlar*

K2. Herhangi bir sağlık sorunu gibi problemle karşılaştığımızda derse uzaktan da katılabilmek bir avantaj

Ön lisans öğrencileri uzaktan eğitimin avantajları arasında sağlık koşullarından sıklıkla bahsetmişlerdir. Salgın koşullarında zorunlu tecritler süresinde ana amaç bireylerinin sağlığının korunması olarak kendini göstermiştir. Öğrenciler de benzer şekilde sağlığı koruma başlığını öne çıkarmışlardır.

Uzaktan eğitimin avantajları en çok ev konforunda derslere katılabilmek olarak sıralanmıştır. Bu uzaktan eğitimin amaçlarıyla örtüşen önemli bir bulgudur. Her yerde her koşulda eğitim almak her bireyin hakkıdır. Salgın sonrasında pek çok alanda olduğu gibi eğitim ve araştırma sektöründeki en önemli değişimin bireylerin ev konforunda dijital sistemlerle eğitimlerini sürdürmesi olacağı öngörülmektedir (TÜBA, 2020). Yaptıkları çalışmada Aydemir, Küçük ve Karaman (2012), uzaktan eğitim alan üniversite öğrencilerinin teknolojinin (tablet, bilgisayar) sunduğu esnek öğrenme fırsatını eğitim sürecinde kullanmaya daha meyilli olduklarını ve ilerleyen süreçte eğitimde bu potansiyelin artırabileceği sonucuna varmışlardır. Nitekim tüm dünyada yaşanan salgın sürecinde ve sonrasında uzaktan eğitim, çevrimiçi öğrenme eğitimde önemli bir yere sahip olmuş potansiyelini geliştirerek artırmıştır. Öğrenciler eğitimin sürekliliğine vurgu yapmışlardır.

3.2.Öğrencilerin Çevrimiçi Derslerin Dezavantajlarına Yönelik Görüşleri

Ön lisans öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın ikinci alt problemi çevrimiçi derslerin dezavantajlarına ait görüşlerinin dağılımı tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin çevrimiçi derslerin dezavantajlarına yönelik görüşleri

Çevrimiçi derslerin dezavantajları		n	n	
	1. Sınıf		2. Sınıf	
Salgın süreci	Dikkat kaybı, odaklanamama	7	2	
	Göz, baş ağrısı vb	4	2	
	İletişim kuramamak	3	2	
	Derste hissetmeme	3	1	
	Verimli değil	5	1	
	Ev ortamı	3	1	
	Bağlantı sorunu	11	-	
	Bilgisayar olmaması	1	1	
	Dezavantajı yok	2	-	
	Yüz yüze daha iyi	8	-	
Salgın sonrası	Dikkat kaybı, odaklanamama	4	6	
	İletişim kuramamak	4	1	
	Derste hissetmeme	2	1	
	Verimli değil	2	2	
	Ev ortamı	1	1	
	Bağlantı sorunu	1	-	
	Öğrenme sorunları	2	-	
	Dezavantajı yok	1	-	
			Boş	1

Tablo 3'te, öğrencilerin salgın sürecinde/sonrasında çevrimiçi derslerin dezavantajlarına yönelik görüşlerinin dağılımı incelenmektedir. Çevrimiçi derslerin dezavantajları incelendiğinde; salgın sürecinde öğrencilerin en yüksek oranda bağlantı sorunu (n11); dikkat kaybı, odaklanamama (n7); göz, baş ağrısı, uyuşma hali (n4); iletişim kuramamak (n3); derste hissetmemek (n3); ev ortamından kaynaklı sorunlar (n3) şeklinde sıralandığı görülmektedir. Salgın sonrasında ise öğrencilerin çevrimiçi derslerin dezavantajlarını sıralarken benzer şekilde sıraladıkları ve farklı bir başlık olarak öğrenme kayıpları ile öğrenememe başlığını ekledikleri bu çerçevede çevrimiçi dersleri daha az faydalı buldukları görülmektedir. Salgın sonrasında öğrencilerin çevrimiçi derslerde öğrenme kayıpları yaşamaları ve bunu dile getirmeleri de şaşırtıcıdır. Bunun sebebinin öğrencilerin yüz yüze eğitim tercihi varken uzaktan eğitime ihtiyaç duymadıkları şeklinde yorumlanabileceği düşünülmektedir. Kılınç (2015) yaptığı yarı deneysel çalışmasında uzaktan eğitimle yüz yüze eğitim arasında çok az bir fark olduğunu,

uzaktan eğitimin olumlu ya da olumsuz bir etkisinin olmadığını belirlemiştir. Bu çalışmada da benzer şekilde uzaktan eğitimin gereksinim duyulduğunda kullanılması gerektiği vurgulanmıştır

Ön lisans öğrencilerinin çevrimiçi derslerin dezavantajlarına yönelik görüşlerinin dağılımı incelendiğinde sırasıyla (bağlantı sorunu, dikkat kaybı, odaklanamama, göz, baş ağrısı, uyuşma hali, iletişim kuramamak, derste hissetmemek, ev ortamından kaynaklı sorunlar ve öğrenme kayıpları) başlıklarında verilen cevaplardan bazıları aşağıda yer almaktadır;

*K katılımcı olarak kısaltılmış bir semboldür. Cinsiyet kastedilmemektedir.

K3. *Odak problemi, çabuk dağılıyorum, ders modunda kısa süre kalabiliyorum. Yüz yüze eğitimdeki gibi interaktif olmamak dersin verimini düşürüyor benim için.*

K5. *Odak süremiz ekran başında çok kısa oluyor ve yüz yüze işlenen gibi olmuyor. Yüz yüze derslerdeki gibi soru sormak istediğimizde ben kendi adıma sormak istemiyorum çünkü sesler karışıyor internet gidiyor bu tür aksaklıklar yaşanıyor derse olan ilgimiz gidiyor.*

K10. *İnternet sıkıntısı olabiliyor ve verim düşük oluyor çünkü hoca ile birebir iletişim kuramıyorum.*

K3. *Göz teması kurulmadığı ve telefonda girildiği için ister istemez dersi bırakıp başka yerlerde takılma durumu oluyor*

K1. *Konuya tam hâkim olamamak, öğreneme açısından*

Salgın süreci uzaktan eğitim değerlendirmesi amacıyla yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin; teknolojik altyapı alanında, iletişim süreçleri alanında, öğrenme süreç ve deneyimleri alanında, değerlendirme uygulamaları alanında “orta” ve “yetersiz” olarak değerlendirmede buldukları saptanmıştır (İşeri, A. 2020). Benzer şekilde bu çalışmada, ön lisans öğrencilerinin çevrimiçi derslerin dezavantajlarına yönelik görüşleri incelendiğinde internet ve bağlantı sorunlarının başta geldiği görülmektedir. Yine benzer bir çakışma Özyürek ve ark. (2016) tarafından yapılmış ve öğrencilerin uzaktan eğitimde çevrimiçi derslere katılımlarını etkileyen en önemli nedenin internet bağlantı sorunu olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmada, öğrencilerin çevrimiçi araçlarla (bilgisayar/tablet, akıllı telefon vb) ilgili sorunların da derse katılımında etkili olduğu görülmüştür. Uzaktan eğitimde öğrencilerin bilişim ile ilgili teknolojik araçlara (akıllı telefon, tablet, bilgisayar vb) ve sürekli internet erişim imkânına sahip olmaları onların daha olumlu tutum sergilemelerine neden olduğu görülmüştür (Barış, 2015).

Öğrencilerin çoğunluğunun yüz yüze eğitime başlanması ve zorunlu olmadıkça uzaktan eğitimin yapılmaması gerektiği görüşünde oldukları saptanmıştır. Ön lisans öğrencileri uzaktan eğitimin dezavantajlarından bahsederken; yüz yüze eğitimi daha verimli bulduklarını, uzaktan eğitimde yüz yüze eğitimden farklı olarak kendilerini derse tam olarak veremediklerini, öğrenmelerinin etkilendiğini ve yüz yüze eğitimdeki öğrenmelerin daha kalıcı olacağını düşündükleri belirlenmiştir. Yapılan çalışmada Andsoy ve ark. (2012), öğrencilerin yüz yüze olmayan dersleri anlamada zorluk çektikleri, etkili bulmadıkları ve sınıf ortamında hissedemedikleri için dikkat dağınıklığı yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar çalışmamızın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Okan ve Arapgirlioğlu (2020) uzaktan öğretimin keman öğretimine etkisini belirlemek için yaptıkları çalışmada, keman öğreniminde deney ve kontrol gruplarının sonuçları arasında anlamlı bir fark olmadığını belirlemişlerdir. Yapılan çalışmada keman çalmak gibi beceri kazandırmada yüz yüze ve uzaktan eğitim arasında bir fark olmadığı belirlenmiştir. Doğru yöntem ve teknikler kullanıldığında, beceri kazandırmayı gerektiren uygulamalı dersler dahil uzaktan eğitimin kullanılabilirliği söylenebilir. Özyürek ve ark. (2016) öğrencilerin ders başarısını etkileyen en önemli etken olarak öğretim elemanının kullandığı öğretim yöntemi ve sınavlarda karşılaşılan sorunlar olduğunu saptamışlardır. Bu bulguların çalışma bulgularını desteklediği söylenebilir. Öğrencilerin öğretim elemanlarıyla başarılı bir iletişim kurması da dersin başarılı bir biçimde tamamlanmasında önemlidir (Bakioğlu ve Can, 2014).

Ön lisans öğrencileri uzaktan eğitimin dezavantajları arasında iletişim kuramamak başlığını öne çıkarmışlardır. Salgın süreci ve sonrasında iletişim kurmak, sosyalleşmek önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir. Yıldız (2020), uzaktan eğitimde öğrencilerin topluluk hissini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada topluluk hissini etkileyen faktörleri; öğretim elemanı, öğrenci özellikleri, öğretim tasarımı, öğretim yöntemi,

etkileşim, iş birliği ve oryantasyonun olarak sıralamıştır. Yüz yüze eğitimde öğrenciler, birbirleriyle etkileşime girerek bir gruba ait olma, ilişkide olma ihtiyaçlarını kolaylıkla giderebilmektedir.

Ön lisans öğrencilerinin ders esnasında sıklıkla ev ortamından aileden kaynaklı sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Benzer çalışmada Özyürek ve ark. (2021) öğrencilerin uzaktan eğitimde ailevi nedenlerle derse ara vermek zorunda kaldıkları, derslere sözel olarak değil daha çok yazılı soru sorarak katıldıklarını ve çevrimiçi derslerin öğrenmelerine etkisinin yarı yarıya yeterli olduğunu düşündüklerini tespit etmişlerdir. Bu sonuçla çevrimiçi öğrenmenin yüz yüze eğitimle kıyaslandığında öğrenme kayıplarına neden olduğu söylenebilir. Diğer bir çalışmada Ak ve ark. (2018), uzaktan eğitim sınavlarında başarı oranının örgün eğitime göre daha düşük olduğunu tespit etmişlerdir.

Ön lisans öğrencileri uzaktan eğitimin dezavantajları arasında baş ağrısı, göz ağrısı ya da uyuşma hali gibi sağlık sorunlarını aktarmışlardır. Ekran karşısında uzun süre kalmak bu ve benzeri sağlık sorunları tetiklemektedir. Öğrenciler gibi öğretmenlerde bu süreçte ekran karşısında uzun süre kalmış ve pek çok sağlık sorunları ile karşılaşmışlardır. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sağlık sorunlarını inceleyen bir araştırmada; salgın sürecinde öğretmenlerin yarısının sırt ağrısı, uyku düzensizliği, dikkat toplama güçlüğü, depresyon, baş dönmesi, beslenme sorunları gibi sağlık problemleri yaşadığı bulunmuştur (Ergün, 2022).

Ön lisans öğrencileri uzaktan eğitimin dezavantajları arasında öğrenme kayıplarına da vurgu yapmışlardır. Covid19 Sürecinde Eğitim: "Uzaktan Öğrenme, Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı raporda bu konuya vurgu yapılmış ve bireylerin sağlığını ve yaşamlarını korumak" ile "bireylerin geleceğini korumak" arasında hassas bir denge bulunduğu işaret edilmiştir. Raporda, öğrencilerin telafisi güç öğrenme kayıpları ve olabileceği ve yüz yüze eğitimin olmadığı süre uzadıkça bu kayıpların artabileceği, sosyal duygusal gelişiminin bu durumdan olumsuz etkilenebileceği, fiziksel olarak hareketsiz kalmaları sebebiyle öğrencilerin orta ve uzun vadede sağlık sorunları yaşayabileceğine vurgu yapılmıştır (Tedmem 2020).

3.3.Öğrencilerin Çevrimiçi Dersleri İyileştirmeye Yönelik Görüşleri

Ön lisans öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın üçüncü alt problemi çevrimiçi dersleri iyileştirmeye yönelik görüşlerin dağılımı tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin çevrimiçi dersleri iyileştirmeye yönelik görüşleri

<i>Çevrimiçi dersleri iyileştirme önerileri</i>		<i>n</i>
Ders işleyişi	Zaman verimli kullanılmalı	5
	Ders zamanları düzenlenmeli	6
	İletişim artırılmalı	8
	Aktif katılım sağlanmalı	4
	Kamera ses açılmalı	2
	Alıştırmalar yapılmalı	4
	Soru cevap eklenmeli	4
	Daha çok görsel kullanılmalı	3
	Monoton olmamalı	3
	Ders notları paylaşılarak	3
	Ödevler zor oluyor	2
Verimli	Verimli buluyorum	33
Yüz yüze	Yüz yüze daha iyi	8
Önerim yok	Önerim yok	6
	Boş	4

Tablo 4'te, öğrencilerin salgın sürecinde/sonrasında çevrimiçi dersleri iyileştirmeye yönelik görüşleri incelendiğinde; salgın sürecinde öğrencilerin çevrimiçi derslere yönelik memnuniyetleri (n33) öne çıkmaktadır. Bunun nedeni uzaktan eğitim ile salgın döneminde eğitimin kesintiye uğramaması ve sürekliliğinin

sağlanmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin önerileri arasında zaman vurgusu da dikkat çekmektedir. Ders zamanlarının uygun planlanması (n7); ders anlatılırken zamanın verimli kullanılması (n5) şeklinde öneriler sıralanmaktadır. Ders işleyişine yönelik ise öğrencilerin önerileri sıralandığında; aktif katılımın olması (n4); iletişimin artırılması (n8); kamera ses açılmalı (n2); ders içi etkinlikler (alıştırma, sunum, soru cevap vb) artırılmalı (n11); derste notları paylaşılmalı (n3); ödevlerin zorluk derecesi düzenlenmeli (n3) şeklinde sıralandığı görülmektedir. Uzaktan eğitimin etkililiğini artırmada aktif iletişimin önemi vurgulanmaktadır. Etkili bir uzaktan eğitimde öğrenci ile iletişim sadece sesle değil, görüntü ile desteklenmeli; beden dili, jest ve mimikler aktif kullanılmalıdır. Bu sebeple kamera ve mikrofonun aktif kullanımı önemlidir (Sarı, 2021). Uzaktan eğitimde çevrimiçi derslerde iletişim sorunlarının azaltılmasında sesli ve görüntülü olan eşzamanlı bilgi aktarımı önemlidir. Moore'un 1970'li yıllarda ortaya attığı Bağımsız Öğrenme Kuramı'na göre; uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrenciler arasındaki mesafe katılımcılar arasında yanlış anlaşılmaya neden olabilen psikolojik boşluğa (transaksiyonel uzaklık) sebep olabilir. Çevrimiçi ortamda öğretici ya da öğrenen tarafından hissedilen duygusal uzaklık (ayrılık) hissi görsel ve işitsel olarak (ses, görüntü) ile eşzamanlı bilgi aktarımı yoluyla giderilebilmektedir (Horzum 2011: 1573).

Ön lisans öğrencilerinin çevrimiçi dersleri iyileştirmeye yönelik görüşlerinin dağılımı incelendiğinde sırasıyla (bağlantı sorunu, dikkat kaybı, odaklanamama, göz, baş ağrısı, uyuşma hali, iletişim kuramamak, derste hissetmemek, ev ortamından kaynaklı sorunlar ve öğrenme kayıpları) başlıklarında verilen cevaplardan bazıları aşağıda yer almaktadır;

*K katılımcı olarak kısaltılmış bir semboldür. Cinsiyet kastedilmemektedir.

K1. Sabah erken saatte kalkmak sıkıntılı olduğu için ileri bir saate alınsa verimli olurdu

K11. Çevrimiçi ödevler zor oluyor, anlayamaya biliyoruz

K17. Eğlenerek öğrensek etkisi artar diye düşünüyorum

K23. Biraz daha yavaş anlatılabilirdi

K31. Videolar izleyerek, karşılıklı konuşarak sanırım

K44. Kamera ve ses açılarak

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Uzaktan eğitim, küresel salgın süreci ve sonrasında aktif olarak tüm dünyada kullanılan etkili bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Özellikle sağlık problemlerine karşı uzaktan eğitim sayesinde öğrenciler ve öğretmenler korunmuş, okullara gelmeden, saatlerce trafikte kalmak zorunda olmadan, zaman ve mekân konforunu kullanarak öğrenme süreçlerini sürdürmüşlerdir. Bu süreçte paydaşlara yönelik pek çok çalışma yapılmıştır. Yaşanan salgın sürecinin eğitime etkilerinin ortaya çıkarılmasında, salgın sürecinde ve sonrasında öğrencilerin görüşlerinin ölçülmesinde ön lisans öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini tespit etmeye yönelik yapılan bu araştırma önem taşımaktadır.

Araştırma betimsel tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 ve 2021-2022 eğitim öğretim yıllarında bir vakıf üniversitesinin ön lisans öğrencilerinden elverişli örnekleme yoluyla belirlenen birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinden 95 kişi oluşturmaktadır. Grubun %26'sı ön lisans ikinci sınıf ve %74'ü birinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Ayrıca çalışma grubunun %69'u salgın koşullarında ve geriye kalan %31'i salgın sonrası koşullarda çalışmaya katılmıştır. Katılımcılara, dijital ortamda hazırlanan form gönderilerek veriler toplanmıştır. Veriler nitel araştırma yönteminde, durum çalışması desenindedir. Verilerin incelenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

Ön lisans öğrencileri çevrimiçi derslerin avantajlarından bahsederken öncelikle sağlık koşullarından, masrafsız olması, uzak bölgelerden derse erişim, kesintisiz eğitim ve tekrar fırsatından bahsetmişlerdir. Öğrenciler sıklıkla ise ev konforunda derslere katılabilmeyi avantaj olarak sıralamıştır. Bu uzaktan eğitimin amaçlarıyla örtüşen önemli bir bulgudur. Küresel salgın sürecinde her yerde her koşulda eğitim alma hakkı kapsamında öğrenciler eğitimin sürekliliğinin sağlanmasına vurgu yapmışlardır. Salgın sonrasında ise uzaktan eğitimin gereksinim duyulduğunda kullanılması gerektiği fikri ve yüz yüze eğitime yönelik tercihlerinin olduğu görülmüştür.

Çalışmada, öğrencilerin çevrimiçi araçlarla (bilgisayar/tablet, akıllı telefon vb) ilgili sorunların da derse katılımında etkili olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yüz yüze eğitimi daha verimli bulduklarını, uzaktan eğitimde yüz yüze eğitimden farklı olarak kendilerini derse tam olarak veremediklerini, öğrenmelerinin etkilendiğini ve yüz yüze eğitimdeki öğrenmelerin daha kalıcı olacağını düşündükleri belirlenmiştir. Yapılan çalışmada Andsoy ve ark. (2012), öğrencilerin yüz yüze olmayan dersleri anlamada zorluk çektikleri, etkili bulmadıkları ve sınıf ortamında hissedemedikleri için dikkat dağınıklığı yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar çalışmamızın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Öğrencilerin ders esnasında sıklıkla ev ortamından aileden kaynaklı sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bu sonuçla çevrimiçi öğrenmenin yüz yüze eğitimle kıyaslandığında öğrenme kayıplarına neden olduğu söylenebilir. Salgın süreci ve sonrasında iletişim kurmak, sosyalleşmek önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir. Yüz yüze eğitimde öğrenciler, birbirleriyle etkileşime girerek bir gruba ait olma, ilişkide olma ihtiyaçlarını kolaylıkla giderebilmektedir. Ön lisans öğrencileri uzaktan eğitimin dezavantajları arasında iletişim kuramamak başlığını öne çıkarmışlardır. Öğrencilerin ders kapsamında öğretim elemanlarıyla başarılı iletişim kurmaları ders başarısında önemli etkiye sahip olmaktadır (Bakioğlu ve Can, 2014).

Ön lisans öğrencileri çevrimiçi derslerin dezavantajları arasında baş ağrısı, göz ağrısı ya da uyusma hali gibi sağlık sorunlarını aktarmışlardır. Ekran karşısında uzun süre kalmak bu ve benzeri sağlık sorunları tetiklemektedir. Öğrenciler gibi öğretmenlerde bu süreçte ekran karşısında uzun süre kalmış ve pek çok sağlık sorunları ile karşılaşmışlardır. Öğrenciler çevrimiçi derslerin dezavantajları arasında öğrenme kayıplarına da vurgu yapmışlardır. Yüz yüze eğitimin olmadığı süre uzadıkça bu kayıpların artabileceği, sosyal duygusal gelişiminin bu durumdan olumsuz etkilenebileceği, fiziksel olarak hareketsiz kalmaları sebebiyle öğrencilerin orta ve uzun vadede sağlık sorunları yaşayabileceğine vurgu yapılmıştır (Tedmem 2020).

Ön lisans öğrencileri uzaktan eğitimine yönelik görüşlerine ait sonuçlar incelendiğinde; öğrenciler, sağlığı koruma ve sürdürme, ev konforunda derslere katılma, zaman kayıplarını önleme, her yerden derse girebilme, masrafsız, her koşulda eğitimin sürekliliğini sağlama gibi yönleri uzaktan eğitimin avantajı olarak belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimin dezavantajlarını ise başta internet erişimi, dijital materyal eksikliği, ev ortamından kaynaklı derslere kendini verememe, derste hissetmeme, iletişim ve etkileşimin olmaması, yüz yüze eğitimin daha verimli olduğuna inanma, fiziksel olarak (baş, göz ağrısı vb) sağlık sorunları yaşama gibi başlıklar olarak sıralamışlardır.

Çalışmada öğrencilerin salgın döneminde eğitimin sürekliliği sağlandığı için çevrimiçi derslerin işlenmesine yönelik memnuniyetlerine sıklıkla rastlanmıştır. Öğrenciler çevrimiçi derslerin iyileştirilmesinde; çevrimiçi ödevlerin uygun düzenlenmesi, derslerin uygun zamanlarda yapılması ve süresinin verimli kullanılması, çevrimiçi eğitimlerde sesli ve görüntülü iletişimin artırılması, derslerde bilgi vermek yerine etkileşim kurulması, çevrimiçi derslerin daha yavaş anlatılması, monotonluktan uzak, eğlenceli, soru cevap şeklinde aktif katılımlı olarak işlenmesinin etkili olacağı önerilerinde bulunmuştur.

In the study, students' satisfaction with the processing of online courses was frequently encountered because the continuity of education was ensured during the epidemic period. Students are involved in improving online courses; organized online assignments appropriately, conducting classes at appropriate times and using the duration efficiently, increasing audio and video communication in online trainings, interacting instead of giving information in lessons, explaining online courses more slowly, away from monotony, fun, active participation in the form of question and answer suggestions will be effective

Uzaktan eğitimde özellikle fiziksel uzaklığa bağlı ortaya çıkabilecek iletişim sorunlarının azaltılması önemlidir. Sesli ve görüntülü olan eşzamanlı bilgi aktarımı yoluyla bu uzaklığın ortaya çıkardığı engeller giderilebilir (Sarı, 2021).

Öneriler

- Öğrenciler sıklıkla uzaktan eğitimi mesleki ve kişisel gelişimlerini artırmak için kullanmayı tercih etmektedir. Hazırlanacak içerikler ile bu gelişim alanlarına katkıda bulunacak nitelikli programlar oluşturulmalı ve eğitime destek olarak sunulmalıdır.
- Öğrenciler derslerin daha verimli olabilmesi için uzaktan eğitim çevrimiçi derslerin kendilerine uygun saatlerde yapılması, ders materyallerinin paylaşılması ve aktif katılımı artırıcı şekilde düzenlenmesine vurgu yapmışlardır.

- Çevrimiçi derslerde kamera ve ses kullanılarak etkileşimin artırılması ve aktif katılımın sağlanması ile öğrencilerin iletişim ihtiyacının karşılanabileceği düşünülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinin iyileştirilmesinde, derslerin monotonluktan uzak, eğlenceli, soru cevap gibi daha çok etkileşimli olarak işlenmesine dikkat edilmesi önemlidir.
- Ön lisans öğrencilerinin harmanlanmış öğrenme modelinden (yüz yüze ve uzaktan öğrenme ortamları bir arada) azami derecede fayda sağlamasında sistem yöneticilerinin değerlendirmeleri kullanıcıların (öğretmen ve öğrenci) görüşlerini dikkate alarak yeniden düzenlemelerle programı güncel tutmasının önemli olduğu düşünülmektedir
- Uzaktan eğitimin eğitim sürekliliğinin sağlanmasında bir çözüm olarak gelecekte de kullanılacak olması; ilgili kurumların eğitimsel ve teknolojik olarak alt yapı eksiklerinin görülmesi, bu eksiklerin giderilmesi ve daha iyi bir eğitim sürecinin planlanabilmesi için değerlendirme ve iyileştirme çalışmalarının yapılmasını gerektirmektedir.
- Ayrıca ön lisans programlarının yapılandırılmasının eğitimde fırsat eşitliğini sağlayarak dezavantajlı bireylerin eğitime ulaşımını artırarak eğitim sistemine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonraki araştırmalar için öneriler;

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin cinsiyet, yaş ve bölümlerinin farkına bakılabilir. Salgın, kapanma vb süreç henüz bitmiş değildir ve gelecekte de farklı nedenlerle uzaktan eğitim zorunluğu ortaya çıkabilir. Bu nedenle olası kriz durumunda uzaktan eğitim yaklaşımının eğitimin sürekliliğinin sağlanmasında bir çözüm olabileceği öngörülmektedir. Sonraki çalışmalarda uzaktan eğitimde öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci etkileşimini artırmaya yönelik program tasarımları çalışılabilir. Eğitimin her kademesindeki farklı öğrenci grupları özellikle dezavantajlı gruplar için holistik bakış açısıyla gelişimlerine uygun uzaktan eğitim programları oluşturulabilir.

5. KAYNAKÇA

- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. & Bayraktaroğlu, S. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Adapazarı: Sakarya kitabevi.
- Aksoy, M. ve Özyürek, A. (2021). Covid-19 pandemisi dönemindeki uzaktan eğitim uygulamalarının üniversite öğrencilerin görüşlerine göre incelenmesi. *Çukurova Araştırmaları*, 7(3), 344-357.
- Ak, A., Oral, B. & Topuz, V. (2018). Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu uzaktan öğretim sürecinin değerlendirilmesi. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 2(1), 71-80.
- Akdemir, O. (2008). Teaching in online courses: experiences of instructional technology faculty members. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 9(2), 97-108.
- Andsoy, I. I., Güngör, T., Bayburtluoğlu, T. & Yaman, S. (2012). Karabük Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim sistemine ilişkin düşünceleri. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 4(2), 66-73.
- Arat, T. & Bakan, Ö. (2011). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 14(1-2), 365-374.
- Aydoğan, Y., Özyürek, A. & Gültekin Akduman, G. (2014). *Öğrenme ve öğretme teknikleri*. Ankara: Vize.
- Bakioğlu, A. & Can, E. (2014). *Uzaktan Eğitimde Kalite ve Akreditasyon*, Ankara: Vize.
- Balıkçioğlu, N., Çınar Öz, D. & Işın, N. (2019). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim derslerindeki memnuniyet araştırması: Âşık Veysel Meslek Yüksekokulu örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 462-473.
- Barış, M. F. (2015). Üniversite öğrencilerinin uzaktan öğretime yönelik tutumlarının incelenmesi: Namık Kemal Üniversitesi örneği, *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 36-46.
- Başaran, M & Ülger, I. G. & Demirtaş M. & Kara, E. & Geyik, C. & Vural, Ö. F. (2021). Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Teknoloji Kullanım Durumlarının İncelenmesi, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Yıl:11, Cilt;17; Sayı; 37

- Bayram, M, Peker, A.T, Aka, S.T. & Vural, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim dersine karşı tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 330-345.
- Bodrova, E. & Leong, D. J. (2010). *Zihnin araçları. Erken çocukluk eğitiminde Vygotsky yaklaşımı* (3.Baskı). (Yay. Haz.: Haktanır, G.) Ankara: Anı Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çakır R. ve Arslan, F. (2020). Uzaktan eğitim öğrencilerinin eş zamanlı sanal sınıf ortamlarını kullanım niyetleri ile uzaktan eğitime ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (15), 114-133.
- Demiray, U. (1999). Bir çağdaş eğitim modeli olarak uzaktan eğitim uygulaması. *Jandarma Dergisi*, 85, 46-52.
- Eren, A. & Kaya, M. D. (2017). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim sistemine bakış açılarının teknoloji kabul modeli ile incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 35, 1-20. 357
- Fidan, M. (2016). Uzaktan eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ve epistemolojik inançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31 (3), 536-550.
- Flores Maria Assunção & Swennen Anja (2020) The COVID-19 pandemic and its effects on teacher education, *European Journal of Teacher Education*, 43:4, 453-456
- Genç, S.Z., Engin, G. ve Yardım, T. (2020). Pandemi (Covid-19) sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin lisansüstü öğrenci görüşleri, *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 41, 134-158.
- Gökmen, Ö. F., Duman, İ. ve Horzum, M. B. (2016). Uzaktan eğitimde kuramlar, değişimler ve yeni yönelimler. *AUAd*, 2(3), 29-51.
- Horzum, M. B. (2011): Transaksiyonel Uzaklık Algısı Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Karma Öğrenme Öğrencilerinin Transaksiyonel Uzaklık Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. Sayı 11 (3), 1571-1587.
- İşman, A. (2008). *Uzaktan eğitim*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- İşeri, A. (2020). *Covid-19 pandemi süreci uzaktan eğitim değerlendirilmesi*, Kırklareli Üniversitesi Basımevi.
- Karadağ, E. & Çiftçi, Ş. Koza. & Gök, R. & Su, A. & Ergin-Kocatürk, H. & Çiftçi S. (2021). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Kapasiteleri, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, Sayfa: 8-22.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Okan, S. & Arapgirlioğlu, H. (2020). Uzaktan öğretim modelinin orta seviye keman öğrenimine etkisi. *Milli Eğitim*, 49(226), 205-232.
- Özdoğan A. Ç. & Berkant H. G. (2020) Covid-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi, *MEB Dergisi*, Cilt: 49, Özel Sayı: 1, (13-43)
- Özyürek, A., Begde, Z., Yavuz, N. F. & Özkan İ. (2016). Uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci bakış açısına göre incelenmesi, *Joiss Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6(2), 583-596
- Sarı, Y. E (2021). Uzaktan Eğitimde Etkili İletişim ve İletişimsel Engeller: Sözlü ve Sözsüz İletişim, *Diyalog*, Cilt 9, Sayı 2, 659 – 671. <https://doi.org/10.37583/diyalog.1030779>
- TEDMEM. (2020). *COVID-19 sürecinde eğitim: Uzaktan öğrenme, sorunlar ve çözüm önerileri* (TEDMEM Analiz Dizisi 7). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Taşpınar, M. (2012). *Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri* (5.baskı). Ankara: Elhan.
- TÜBA. (2020). *Türkiye bilimler akademisi covid-19 pandemi değerlendirme raporu* (Ed.: M. Şeker, A. Özer, Z. Tosun, C. Korkut & M. Doğrul), Ankara: TÜBA Raporları no:34.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yamamoto, G. T. & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, Sayfa: 25-34

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005) Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (2. baskı). Ankara: Seçkin yayıncılık.

Yıldız, E. (2020). Çevrimiçi öğrenme ortamlarında uzaktan eğitim öğrencilerinin topluluk hissine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 180-205.

6. EXTENDED ABSTRACT

Distance education is actively used in our country and in the world by using mobile tools (such as computers, smartphones, tablets) effectively during and after the Covid19 Pandemic process. This form of education, called e-learning or online learning, which brings together the student and the educator using advanced technologies in case they are not physically next to each other, is a new generation learning style. Thanks to distance education, students and teachers were especially protected against health problems, without coming to schools, without having to stay in traffic for hours, and continued their learning processes by using the comfort of time and space.

Distance education is actively used in our country and in the world by using mobile tools (such as computers, smartphones, tablets) effectively during and after the Covid19 Pandemic process. This form of education, called e-learning or online learning, which brings together the student and the educator using advanced technologies in case they are not physically next to each other, is a new generation learning style. Thanks to distance education, students and teachers were especially protected against health problems, without coming to schools, without having to stay in traffic for hours, and continued their learning processes by using the comfort of time and space.

In the study, qualitative research method and case study design were used as a research model. The study group consists of first and second year students attending associate degree determined through favorable sampling in 2020-2021 and 2021-2022 academic years. 26% of the group consists of associate degree second year and 74% of first year students. In addition, 69% of the working group participated in the study under pandemic conditions and the remaining 31% in post-pandemic conditions. The form prepared in digital environment was sent to the participants and the data were collected. The results were reached by analyzing the data by using descriptive analysis in the qualitative research method

When the results of the perceptions of associate degree students towards distance education are examined; Students have stated aspects such as protecting and maintaining health, attending classes in the comfort of home, preventing time losses, being able to attend classes from anywhere, ensuring the continuity of education without expenses and under all conditions as the advantages of distance education.

The disadvantages of distance education are listed as topics such as internet access, lack of digital materials, not being able to give oneself to the lessons caused by the home environment, not feeling in the lesson, lack of communication and interaction, believing that face-to-face education is more efficient, experiencing physical (head, eye pain, etc.) health problems.

In the study, students' satisfaction with the processing of online courses was frequently encountered because the continuity of education was ensured during the epidemic period. Students are involved in improving online courses; organized online assignments appropriately, conducting classes at appropriate times and using the duration efficiently, increasing audio and video communication in online trainings, interacting instead of giving information in lessons, explaining online courses more slowly, away from monotony, fun, active participation in the form of question and answer suggestions will be effective

Suggestions

In order for the courses to be more efficient, students emphasized that distance education online courses should be held at the appropriate times, course materials should be shared and organized in a way to increase active participation. It is thought that the interaction needs of the students can be met by increasing the interaction and ensuring active participation in online courses. In the improvement of the distance education process, it is important that the lessons are processed more interactively as fun, question and answer, away from monotony. In order for associate degree students to benefit from the blended learning model (face-to-face and distance learning

environments together) to the maximum extent, it is thought that it is important for system administrators to keep the program up-to-date with rearrangements taking into account the opinions of the users (teacher and student)

The fact that distance education will be used in the future as a solution to ensure the continuity of education; Seeing the educational and technological infrastructure deficiencies of the relevant institutions requires evaluation and improvement studies to be carried out in order to eliminate these deficiencies and to plan a better educational process. In addition, it is thought that the establishment and structuring of departments designed to provide only distance education in associate degree programs will contribute to the education system by increasing the access of disadvantaged individuals to education by providing equal opportunities in education.

Recommendations for subsequent research;

In this study, the difference between gender, age and department of university students was not examined. Future studies may look at this difference. Suggestions from students and teachers to improve distance learning can be taken together. The epidemic, closure, etc. process is not over yet and distance education may be necessary for different reasons in the future. For this reason, it seems that in case of a possible crisis, the distance education approach can be a solution to ensure the continuity of education. In the following studies, program designs to increase teacher-student and student-student interaction in distance education can be studied. Different student groups at all levels of education, especially for disadvantaged groups, can create educational programs suitable for their development with a holistic perspective.